



Impressie broedvogels 2024 op oostelijke Visvijvers Valkenswaard

Tom Heijnen

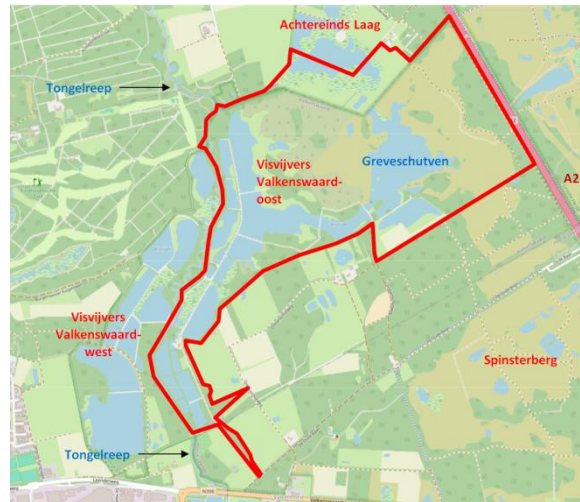
In 2024 heeft Vogelwerkgroep De Kempen voor de twaalfde keer de visvijvers ten oosten van de Tongelreep op broedvogels geïnventariseerd, na eerdere inventarisaties van een selectie van soorten in 1991, 1993, 1996, 1999, 2002, en van alle soorten in 2005, 2008, 2012, 2015, 2018 en 2021. De gegevens geven een goed beeld van de verspreiding, aantallen en aantalsontwikkeling van de broedvogels in het gebied.

Gebied

Het getelde gebied omvat de visvijvers te Valkenswaard ten oosten van de Tongelreep. De getelde oppervlakte is 220.0 ha, waarvan ca 30% bestaat uit open water, 15% uit riet en moeras, 25% uit gesloten bos en 7% uit grasland. Door het oostelijk deel, tussen Greveschutven en A2, loopt een pad dat vrij toegankelijk is voor ongemotoriseerd verkeer. Dat geldt ook voor een pad ten zuiden van het Greveschutven. De rest van het gebied is niet toegankelijk voor publiek.

De oostelijke vijvers vormen samen met de westelijke vijvers de Visvijvers Valkens-

waard. De visvijvers maken deel uit van het 1500 ha. grote natuurgebied Valkenhorst dat bij Brabants Landschap in eigendom en beheer is.



Ligging en begrenzing van het onderzochte gebied.

Het grootste deel van Valkenhorst is onderdeel van het Natura2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux.

2024 was uitzonderlijk door de extreem natte maanden in de voorafgaande winter en het voorjaar. Zelfs normaliter droge delen, zoals het opengekapte gebied in het noorden, waren kletsnat en en delen daarvan stonden maandenlang blank.

Methode

Als methode van inventariseren en interpreteren zijn de richtlijnen van het broedvogel monitoring project (BMP) gevolgd. Bovenop de 9 complete telrondes waren er diverse aanvullende bezoeken. Door de natte gebiedsomstandigheden konden niet overal fijnmazige looproutes worden gevolgd. Vooral aan de oostrand van het Greveschutven zullen daardoor territoria gemist zijn. Ten behoeve van Kleine Karekieten en andere zomerse rietvogels werden zgn. 'waadpak-sessies' uitgevoerd, waardoor het probleem van de niet-toegankelijke looproutes deels gecompenseerd werd.

De totale bezoektijd bedroeg 165 uren. In het inventarisatie-rapport dat in voorbereiding is, zal uitvoerig ingegaan worden op methode en veldwerk.

Het veldwerk van de vogelwerkgroep werd gedaan door Harold Bierens, Wim Deeben, Geurt Jan van Ek, Tom Heijnen, Jan Kolsters, Paul van Pelt, Mark Sloendregt en Pieter Wouters. Uit Avimap en waarneming.nl werden diverse aanvullende gegevens verwerkt.

Aantal territoria in de zeven jaren dat alle soorten werden geteld. Soorten staan op volgorde van [IOC-codering](#).

Soort	2005	2008	2012	2015	2018	2021	2024
Grote Canadese Gans	0	0	1	1	3	2	7
Grauwe Gans	9	18	17	25	87	42	64
Knobbelzwaan	12	8	8	9	14	7	7
Nijlgans	2	2	2	2	5	3	5
Bergeend	0	0	0	0	0	1	0
Zomertaling	2	0	1	2	2	2	1
Slobeend	3	4	2	17	8	2	0
Krakeend	34	46	24	56	38	37	9
Wilde Eend	25	27	8	18	19	22	18
Wintertaling	1	2	3	5	3	2	3
Tafeleend	54	29	28	31	26	30	18
Kuifeend	50	39	67	67	36	41	19
Nachtzwaluw	1	1	1	4	4	3	2
Koekoek	9	8	9	11	7	6	6
Holenduif	5	8	14	10	12	16	13
Houtduif	13	24	18	11	9	24	17
Zomertortel	0	0	0	1	0	0	0
Waterral	16	12	11	15	15	15	13
Waterhoen	3	11	4	6	10	4	5
Meerkoet	90	53	56	73	62	47	23
Dodaars	23	18	14	13	17	12	3
Fuut	17	15	13	7	9	8	10
Geoorde Fuut	5	6	3	1	1	0	1
Kievit	2	3	0	6	2	3	0
Kleine Plevier	0	0	0	2	1	0	0
Wulp	1	0	0	0	0	0	0
Houtsnip	0	0	3	3	2	2	4
Ooievaar	0	0	0	0	0	1	0
Roerdomp	3	2	4	3	5	6	7
Woudaap	0	0	1	1	3	1	3
Blauwe Reiger	0	0	0	0	2	1	3
Wespendief	1	1	1	0	0	1	1
Sperwer	0	0	0	1	0	0	1
Havik	2	2	2	1	1	1	1
Bruine Kiekendief	1	1	0	0	0	0	0
Zwarte Wouw	0	0	1	1	1	1	0
Buizerd	2	1	2	2	3	2	4
Bosuil	8	5	5	6	3	0	2

Soort	2005	2008	2012	2015	2018	2021	2024
Ijsvogel	3	2	2	3	4	2	1
Draaihals	0	0	0	0	0	1	1
Middelste Bonte Specht	0	0	1	1	3	2	2
Kleine Bonte Specht	7	10	10	6	10	11	9
Grote Bonte Specht	21	24	23	30	30	19	17
Zwarte Specht	4	3	5	5	5	4	4
Groene Specht	4	2	2	3	3	3	4
Boomvalk	0	1	1	0	2	2	1
Grauwe Klauwier	0	0	0	0	0	1	1
Wielewaal	3	3	2	2	5	3	1
Gaai	11	6	8	10	10	10	9
Ekster	0	0	0	0	1	0	0
Kauw	0	1	0	0	0	0	1
Zwarte Kraai	10	12	12	11	12	10	8
Raaf	0	0	0	0	0	0	1
Zwarte Mees	15	14	16	10	4	4	1
Kuifmees	21	22	27	19	16	15	12
Matkop	16	11	11	9	11	13	8
Pimpelmees	34	42	45	34	40	35	43
Koolmees	65	56	60	58	53	64	52
Boomleeuwerik	0	1	2	1	5	8	9
Veldleeuwerik	0	0	0	0	0	2	0
Cetti's Zanger	0	0	0	0	0	7	15
Staartmees	11	12	11	11	10	10	7
Fitis	105	78	87	95	54	50	49
Tjiftjaf	56	73	96	83	54	66	84
Grote Karekiet	0	0	0	0	0	0	1
Rietzanger	0	0	0	0	1	2	1
Kleine Karekiet	245	181	201	177	143	188	113
Bosrietzanger	1	8	6	7	7	3	3
Spotvogel	0	0	2	0	0	0	0
Snor	0	0	1	0	0	0	0
Sprinkhaanzanger	4	1	4	3	0	0	1
Zwartkop	54	64	74	71	69	59	60
Tuinfluitier	26	47	27	32	31	38	42
Grasmus	0	1	9	6	7	10	7
Goudhaan	22	26	22	22	13	5	8
Winterkoning	110	117	78	107	88	65	66



Soort	2005	2008	2012	2015	2018	2021	2024
Boomklever	4	6	6	12	10	16	14
Boomkruiper	36	40	34	48	49	49	48
Spreeuw	32	40	38	45	28	27	27
Zanglijster	19	16	16	15	15	22	26
Grote Lijster	3	4	5	3	0	1	1
Merel	35	44	46	42	45	43	41
Roodborst	63	53	41	58	39	36	53
Blauwborst	11	4	14	11	9	17	19
Grauwe Vliegenvanger	1	3	3	7	13	3	3
Bonte Vliegenvanger	1	4	0	1	14	9	9
Zwarte Roodstaart	0	0	0	0	0	0	1
Gekraagde Roodstaart	4	10	16	13	5	14	13
Roodborsttapuit	3	2	6	11	5	7	10
Heggenmus	13	20	2	11	4	6	0

Soort	2005	2008	2012	2015	2018	2021	2024
Grote Gele Kwikstaart	1	1	0	0	1	0	0
Witte Kwikstaart	3	6	2	6	3	4	4
Graspieper	1	0	0	0	0	0	0
Boompieper	18	24	25	23	17	24	24
Vink	65	90	85	62	67	65	67
Appelvink	0	0	0	3	1	1	7
Goudvink	0	0	3	3	3	7	5
Groenling	3	4	8	12	6	6	1
Kneu	0	0	0	1	3	2	0
Kruisbek	0	0	0	0	1	0	0
Putter	0	0	0	1	0	3	1
Geelgors	1	1	2	4	6	9	9
Rietgors	29	25	26	18	27	17	20
Aantal territoria	1588	1561	1546	1637	1472	1445	1315
Aantal soorten	72	73	77	81	82	85	85



Wespindief op de visvijvers, 26 mei 2024 (TH)



Resultaten

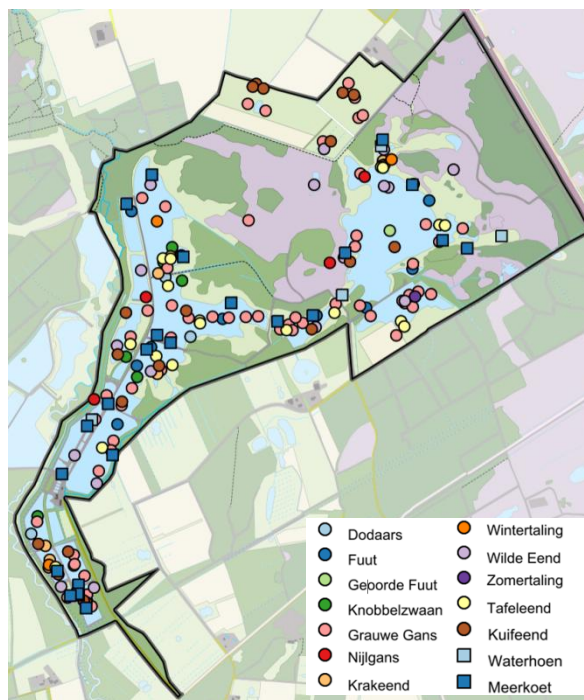
De gegevens van alle soorten en aantallen die in de zeven jaren zijn geregistreerd, zijn te vinden in de tabel op de vorige pagina's. Hierna worden opvallende resultaten in 2024 en ontwikkelingen in de loop van de jaren besproken. Bij diverse soorten worden daarbij ook de gegevens uit 1991, 1993, 1996, 1999 en 2002 gepresenteerd.



De Raaf is als broedvogel een nieuwkomer in het gebied, 14 april 2024 (TH).

Soortgroepen

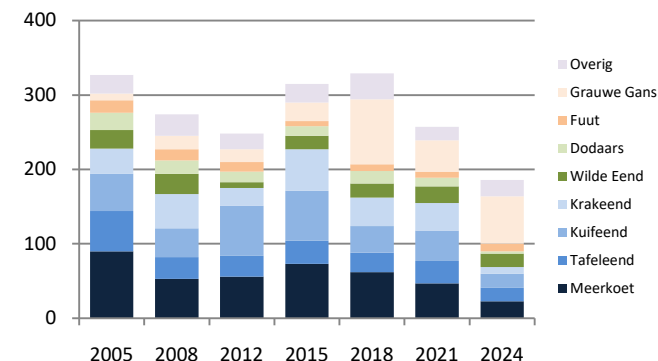
Drie soortgroepen zijn op de visvijvers van speciaal belang omdat die specifiek in de beheersdoelstellingen van Brabants Landschap zijn opgenomen. Het betreft de watervogels, rietvogels en moerasvogels. De groep moerasvogels wordt hieronder niet besproken omdat die wat soortensamenstelling betreft vrijwel geheel valt binnen de groep rietvogels.



Territoria (in totaal 185) van watervogels in 2024.

In 2024 werden 185 territoria **watervogels** geteld. Op alle vijvers werden ze aangetroffen, bijna altijd met meerdere soorten per vijver. In het Achtereinds Laag kwamen ook watervogels voor; niet zichtbaar op het kaartje is dat dit gebied bestaat uit plassen en drassige graslanden. Een opmerking bij het stippenkaartje is overigens op zijn plaats. Eenden, ganzen en zwanen zijn weinig territoriaal en vliegen makkelijk van de ene naar de andere vijver. Daardoor zijn zowel de aantallen territoria als de locaties ervan niet heel nauwkeurig.

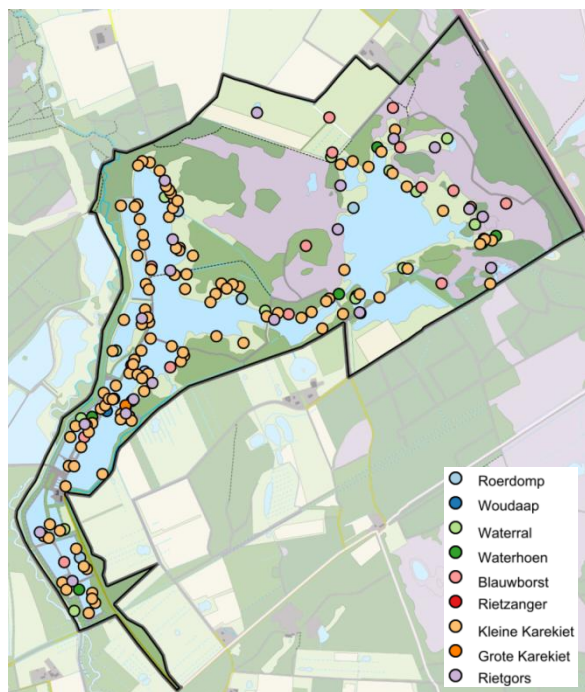
Het aantal watervogels fluctueerde in de periode 2005-2024 fors. Na een aanvankelijke afname nam het totaal aantal territoria na 2012 toe, maar na 2018 zette een scherpe daling in.



Ontwikkeling van het aantal watervogelterritoria. De soorten staan op volgorde van talrijkheid in 2005.

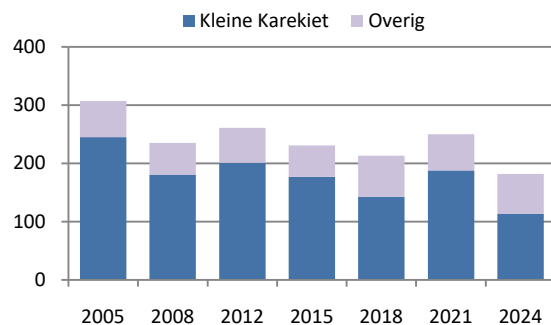
Die dynamiek is logischerwijze vooral het gevolg van aantalsveranderingen bij talrijke soorten. Over de hele periode vanaf 2005 bekeken namen Meerkoet, Tafeleend, Kuifeend en Kraakeend flink af (minder algemene soorten als Fuut en Dodaars overigens ook), terwijl de Grauwe Gans flink in aantal toenam.

Onder de 181 territoria **rietvogels** waren 113 territoria Kleine Karekieten. Deze bepalen dus voor een belangrijk deel het kaartbeeld. Langs iedere vijver kwamen rietvogels voor, met de laagste aantallen aan de westrand van het Grevenschutven waar maar weinig riet, lisdodde, gagel en wilgen groeien.



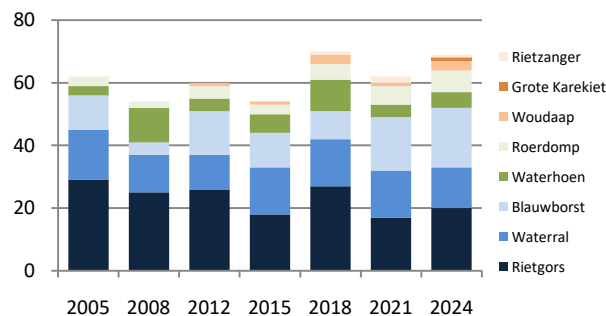
Territoria (in totaal 181) van rietvogels in 2024.

In de periode 2005-2024 nam het aantal rietvogels flink af, maar dat kwam vooral door een aanzienlijke daling van het aantal Kleine Karekieten. Het totaal aantal



Ontwikkeling van het aantal rietvogelterritoria.

territoria van de overige rietvogelsoorten was behoorlijk constant en vanaf 2018 zelfs iets hoger dan in de periode daarvoor.



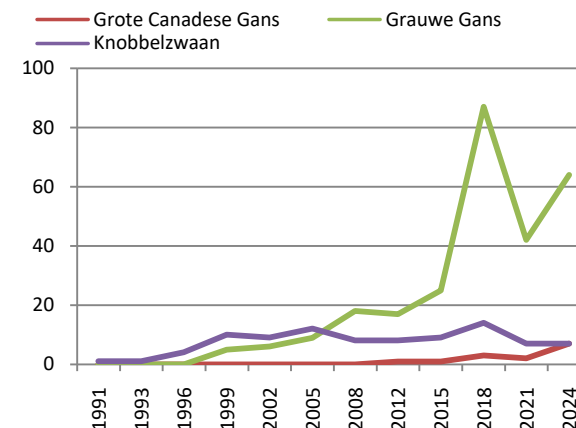
Ontwikkeling van het aantal rietvogelterritoria in de categorie 'Overig' (zie vorige figuur).

Binnen de groep 'overig' was overigens sprake van, soms forse, schommelingen en veranderingen in aantal. Zo nam het aantal territoria van de Rietgors af en van de Roerdomp toe, terwijl het aantal Waterhoenen flink op en neer ging.

Opvallende aantalsontwikkelingen

Het aantal **Grauwe Ganzen** nam de afgelopen decennia spectaculair toe, met een piek van bijna 90 territoria in 2018 en lagere aantallen daarna. De toename was geheel in lijn met de landelijke en regionale ontwikkeling en werd ook op de westelijke vijvers waargenomen. **Grote Canadese Ganzen** bleven lange tijd afwezig. Na een eerste territorium in 2012 bleef de omvang gering, met een voorlopige piek van 7

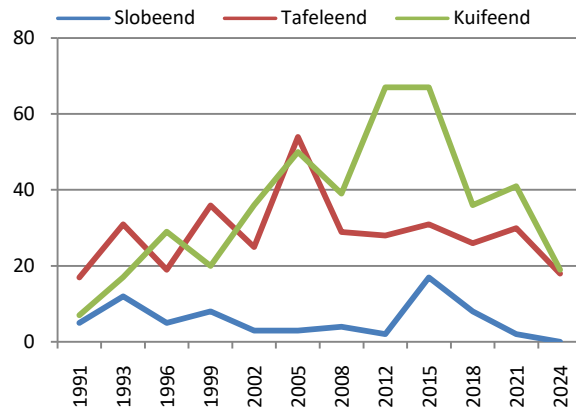
territoria in 2024. In Nederland nam de soort sinds ca 1990 sterk toe. Het aantal **Knobbelzwanen** bleef na een aanvankelijke toename lange tijd min of meer stabiel (8-14 territoria), maar nam vanaf 2021 wat af. Een vergelijkbare ontwikkeling werd op de westelijke vijvers vastgesteld. Zowel de toename als de stabiele situatie waren in lijn met het landelijke beeld; van een afname is in Nederland evenwel geen sprake.



Lange tijd bleef het aantal **Slobeenden** laag maar was de soort wel aanwezig. In 2015 was er een piek met 17 territoria. Daarna nam het aantal af en ontbrak de soort in 2024. De landelijke populatie vertoonde een forse afname die tot ca 2010 aanhield, met stabiele aantallen sindsdien.

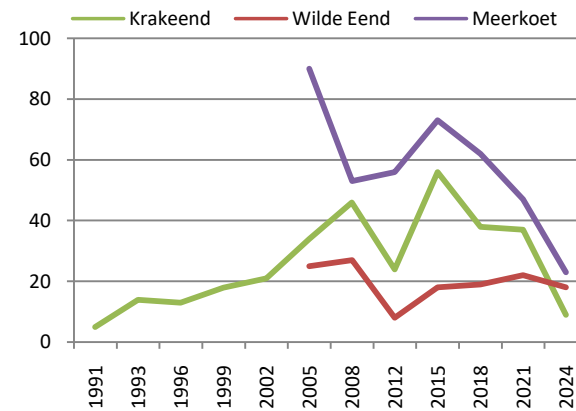
Tafeleenden komen al decennialang in vrij groot aantal op de visvijvers voor. Er zijn, soms vrij forse, fluctuaties die voor een deel kunnen samenhangen met methodische

problemen (zie opmerking in de paragraaf Soortgroepen). Of er sprake is van een structurele afname, waarop de gegevens uit 2024 kunnen duiden, moet nog blijken. Hoewel methodische problemen ook bij de *Kuifeend* spelen, lijkt de aantalsontwikkeling wat uitgesprokener: een flinke stijging tot halverwege de jaren '10 en een flinke daling na 2015. Dit patroon van toe- en daarna afname is ook op landelijk niveau aanwezig.

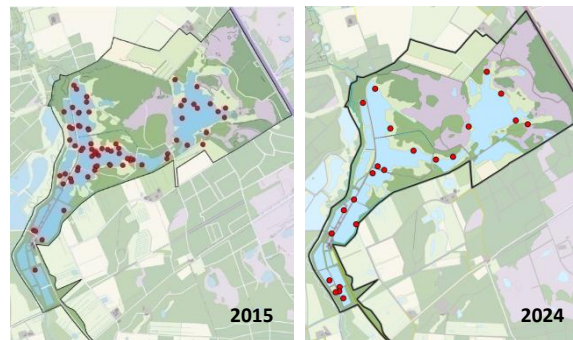


Frappant is het aantalsverloop van de *Krakeend*. De soort nam tot halverwege de jaren '10 fors toe, geheel in lijn met het landelijke en regionale verloop. In tegenstelling tot dit verloop nam het aantal op de oostelijke vijvers daarna af, met in 2024 een niveau dat overeen kwam met dat in begin jaren '90. Blijkbaar spelen lokale factoren een rol, maar welke dat zijn weten we niet. Opmerkelijk is dat het aantal *Wilde Eenden* redelijk stabiel bleef terwijl de landelijke populatie de afgelopen decennia

gestaag afnam als gevolg van een te lage overleving van jongen.



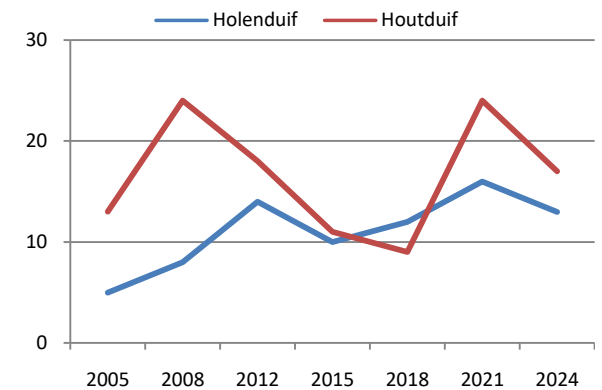
Bij de *Meerkoet* was een flinke afname te zien, eerst van 2005 naar 2008 en vervolgens na 2015. Zo ziet zo'n afname er op de kaart uit:



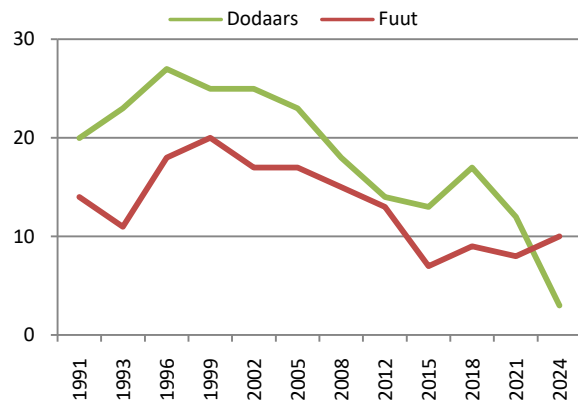
Meerkoetterritoria in 2015 en 2024.

Op de westelijke vijvers werd vanaf 2003 (het eerste teljaar) een geleidelijke afname van het aantal Meerkoeten waargenomen. De landelijke populatie is overigens al decennialang min of meer stabiel.

De trend van de *Holenduif* was een toename, al lijkt het aantal vanaf 2012 eerder wat te fluctueren dan structureel toe te nemen. Op landelijk niveau was overigens van een gestage toename sprake. Het aantal *Houtduiven* varieerde behoorlijk, zonder duidelijke lange termijntrend. In ons land als geheel nam de soort fors toe in stedelijke gebieden en fors af in bossen en cultuurland, met per saldo een min of meer stabiele situatie.



Met de *Dodaars* gaat het niet goed op de visvijvers. Na een aanvankelijk stabiele stand namen de aantallen na 2005 flink af en resteerden in 2024 slechts enkele territoria. Op de westelijke vijvers was vanaf 2003 (het eerste teljaar) eveneens sprake van een forse afname. Aangezien de landelijke aantallen sinds ca 2000 stabiel bleven, heeft de afname vermoedelijk te maken met omstandigheden in het gebied zelf. We hebben echter geen idee hoe dit zit.



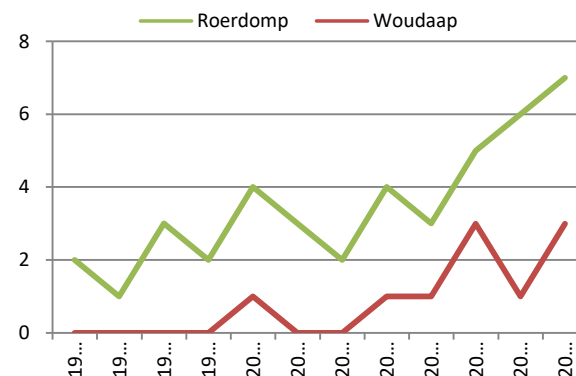
Hetzelfde verhaal geldt voor de *Fuut*, al is het opmerkelijk dat de aantallen op de westelijke vijvers vanaf 2003 (het eerste teljaar) min of meer stabiel bleven.



Fuut op de visvijvers, 23 april 2024 (TH).

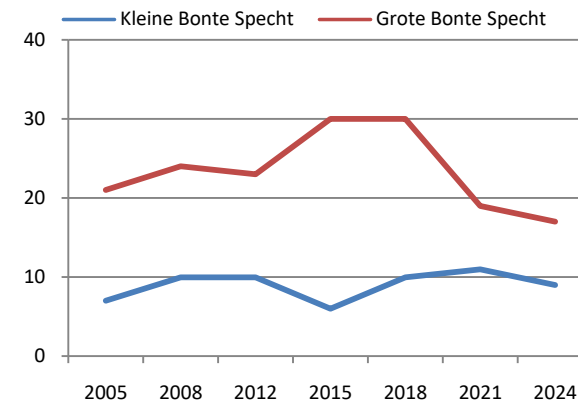
Ronduit spectaculair was de ontwikkeling van de *Roerdomp*. Na een bescheiden toename vanaf de jaren '90 werden in 2018 voor het eerst meer dan 4 territoria in kaart gebracht. 2024 was met 7 territoria een topjaar en samen met de westelijke vijvers

waren er zelfs 10 territoria. De toename is in lijn met de landelijke ontwikkeling.

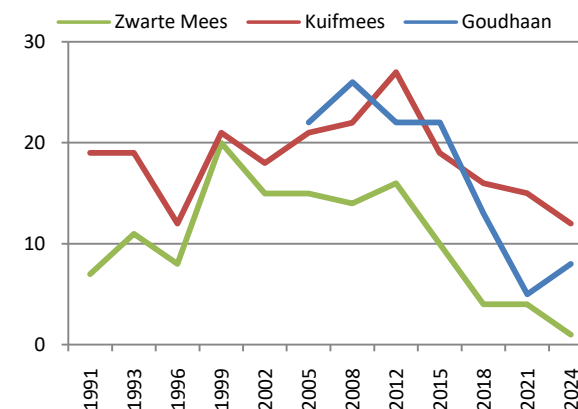


Lastiger is het om een uitspraak te doen over een trend bij de *Woudaap*. Daarvoor zijn de aantallen te gering en de schommelingen te groot. Dit neemt niet weg dat 2024 een uitzonderlijk goed jaar was, met 3 territoria op de oostelijke vijvers plus 2 territoria op de westelijke vijvers.

Het aantal *Kleine Bonte Spechten* was redelijk constant. Omdat de soort lastig te tellen is kan aan kleine variaties geen bijzondere betekenis worden gehecht. Landelijk nam de soort de afgelopen decennia fors toe, veroorzaakt door het ouder worden van de bossen en de omvorming naar natuurlijker bos. Hetzelfde gold voor de *Grote Bonte Specht* in ons land. Op de vijvers nam deze soort na 2018 echter af.



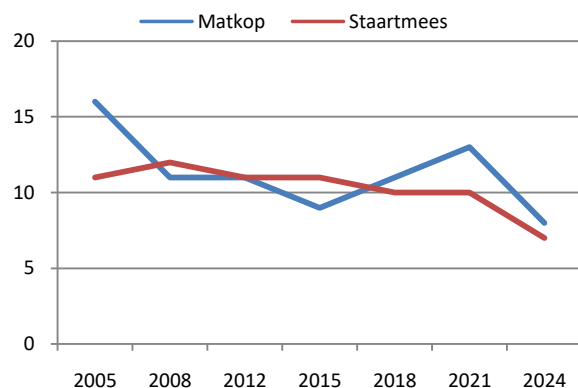
De trends van *Zwarte Mees*, *Kuifmees* en *Goudhaan* vertonen enige overeenkomst, namelijk een flinke afname vanaf ca 2015. Dit heeft voor een belangrijk deel te maken met het verdwijnen van gesloten naaldbos (door boskap ten behoeve van herstel van heide) in het noorden van het gebied.



Bij Zwarte Mees en Goudhaan speelden andere factoren vermoedelijk ook een rol omdat beide soorten ook op landelijk niveau flink afnamen. Te denken valt aan het

omzetten van naaldhoutaanplant in natuurlijker loofbos, en verslechtering van de boskwaliteit door vermessing en verzuring van bosbodems.

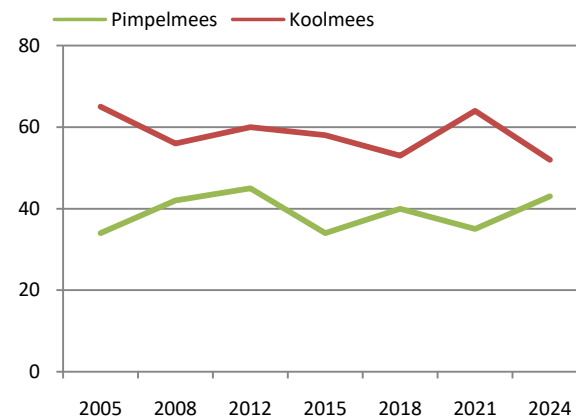
Het aantal territoria van de *Matkop* nam ten opzichte van 2005 wat af, maar vertoonde verder alleen lichte schommelingen. De komende jaren moet blijken of de daling in 2024 een structurele afname. Landelijk nam de Matkop sinds ca 1990 schrikbarend af.



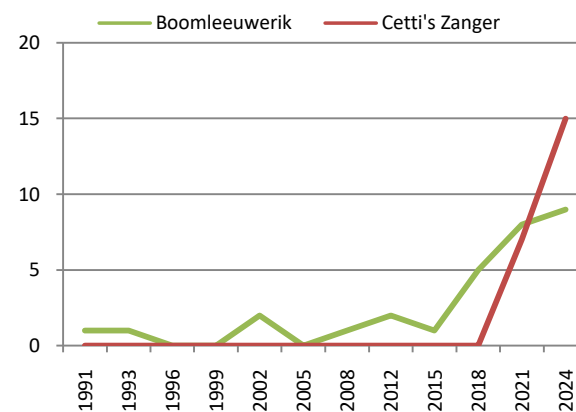
Of de ogenschijnlijk lichte afname van de *Staatmees* significant is zal moeten blijken. De soort is erg lastig te inventariseren waardoor toevalsfactoren een flinke invloed kunnen hebben op de aantallen. Landelijk nam de stand overigens sinds ca 2005 om onbekende redenen af.

Het aantal *Pimpelmezen* en *Koolmezen* bleef in de loop der jaren min of meer gelijk. Landelijk namen beide soorten toe, onder

meer als gevolg van het ouder worden van bossen en het aanleggen van groenvoorzieningen.

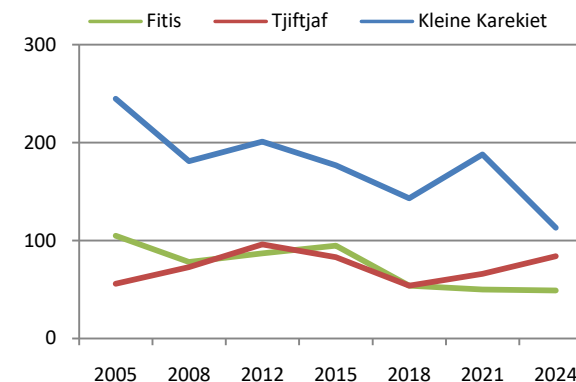


De *Boomleeuwerik* profiteerde van het kappen van het bosgebied in het noorden (3 territoria in 2024) en nam toe op de al aanwezige stukken heide in de noordoosthoek van het gebied (6 territoria in 2024). Sinds ca 2010 nam de soort in Nederland spectaculair toe.



Na een lange periode 'zonder' gaat het in de Kempen met de *Cetti's Zanger* voor de wind, in lijn met de aanhoudende toename in ons land. Op de oostelijke vijvers ging het van 0 territoria t/m 2018 naar 7 in 2021 en 15 in 2024. Samen met de westelijke vijvers werden in 2024 ca 22 territoria in kaart gebracht.

Het aantal *Fitissen* halveerde in de periode 2005-2024, wat naar verhouding een aanzienlijk grotere afname is dan in ons land als geheel werd waargenomen. De *Tjiftjaf* nam eerst toe, daarna af en vervolgens weer toe zonder een duidelijke lange termijntrend van toe- of afname. Deze golfbeweging was ook op landelijk niveau zichtbaar, met als trend overigens een behoorlijke toename.

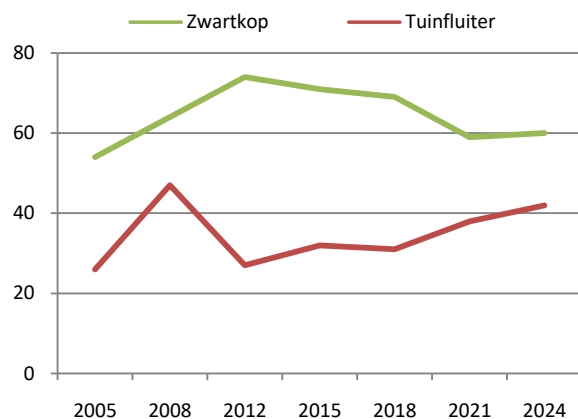


Opmerkelijk is de gestage afname van de *Kleine Karekiet*, terwijl daar op landelijk niveau geen sprake van was en de stand stabiel bleek te zijn. Wellicht is de afname op de vijvers te wijten aan het steeds meer



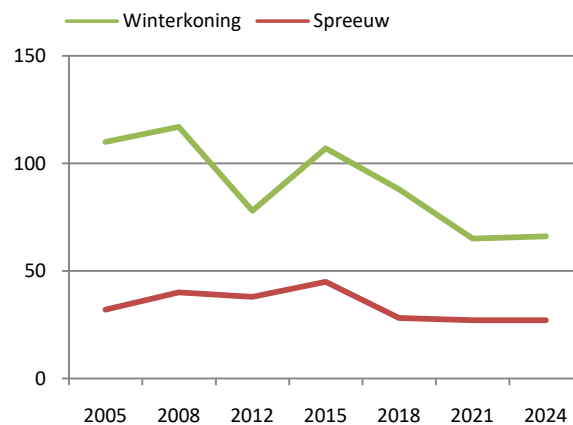
verdwijnen van riet als gevolg van ganzenvraat en (vervolgens) verdringing door lisdodde.

Zowel *Zwartkop* als *Tuinfluitier* laten over de lange termijn geen opvallende toe- of afname zien, al zijn er wel wat fluctuaties. Voor de Tuinfluitier correspondeert dat met het landelijke beeld, maar de Zwartkop nam decennialang toe in ons land, onder meer door de uitbreiding van groenvoorzieningen.

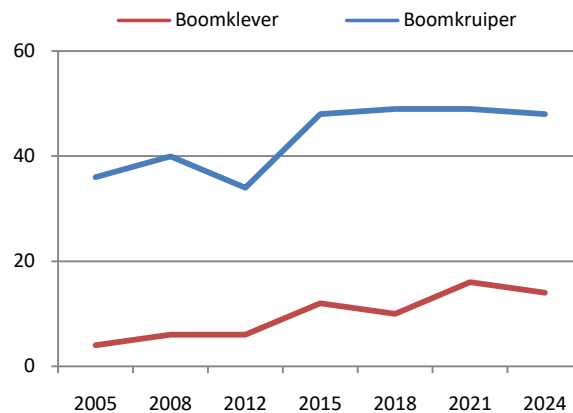


Het aantal *Winterkoningen* halveerde in de periode 2005-2024. Hoewel de populatie in Nederland al decennialang flink toenam, was in de provincie Noord-Brabant juist sprake van een geleidelijke afname. Op de vijvers lag het aantal territoria in 2021 en 2024 op een lager niveau dan in de jaren ervoor. In Nederland nam de *Spreeuw* fors af tot ca 2010 om daarna te stabiliseren en zelfs iets toe te nemen. Van zo'n afname was op de vijvers geen sprake, al was het aantal

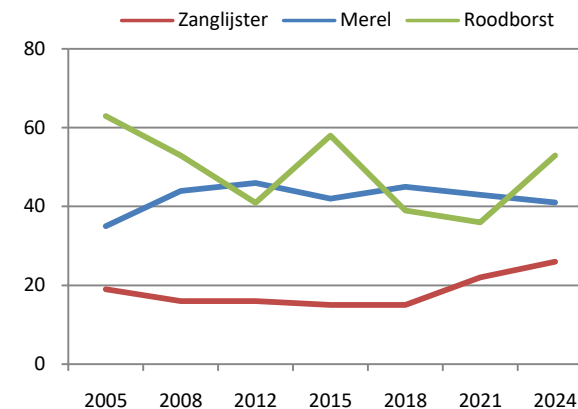
territoria vanaf 2018 wat lager dan in de jaren daarvoor.



Zowel *Boomklever* als *Boomkruiper* namen toe. Bij Boomklevers lijkt het aantal vanaf 2021 te stabiliseren en bij Boomkruipers vanaf 2015. In Nederland namen beide soorten, dankzij de ouder en gevarieerder wordende bossen, gestaag toe met een verdubbeling ten opzichte van de jaren '90.



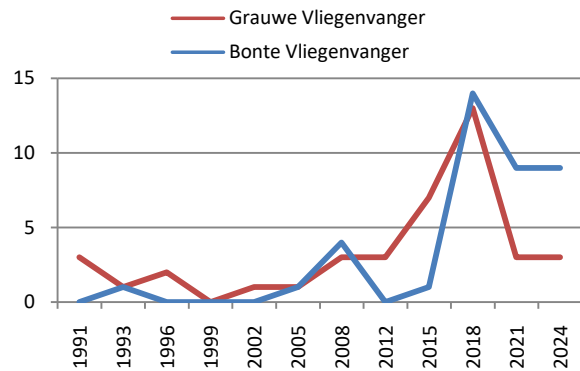
Het aantal *Zanglijsters* en *Merels* bleef stabiel, met wellicht een kleine toename bij de Zanglijster vanaf 2021. Op landelijk niveau nam de Zanglijster toe terwijl de Merel de laatste jaren wat afnam.



Het aantalsverloop van de *Roodborst* vertoonde dalingen en stijgingen zonder dat er een eenduidige trend van toe- of afname was. In Nederland nam de soort vanaf ca 2015 toe.

De *Grauwe Vliegenvanger* nam in de jaren '80 en '90 in Nederland fors af. Dat werd op de vijvers niet vastgesteld, al moet worden opgemerkt dat de soort zeer lastig is op te sporen. In 2015 en met name 2018 werden hogere aantallen vastgesteld, terwijl dat landelijk gezien geen uitbijters waren.



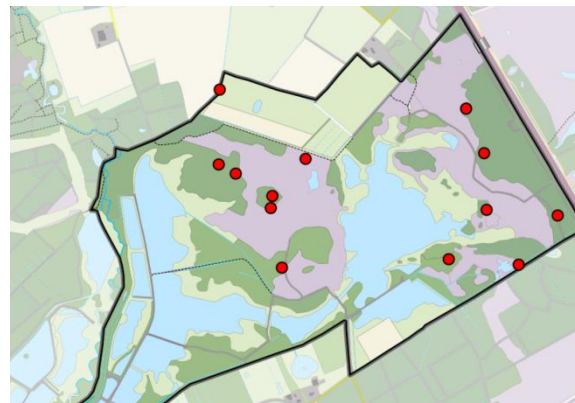


Voor de **Bonte Vliegenvanger** was 2018 ook een uitschieter, waarna het aantal territoria wel wat lager was maar wel fors meer dan voor 2018. In Nederland en in onze regio nam de soort vanaf ca 2000 stevig toe.



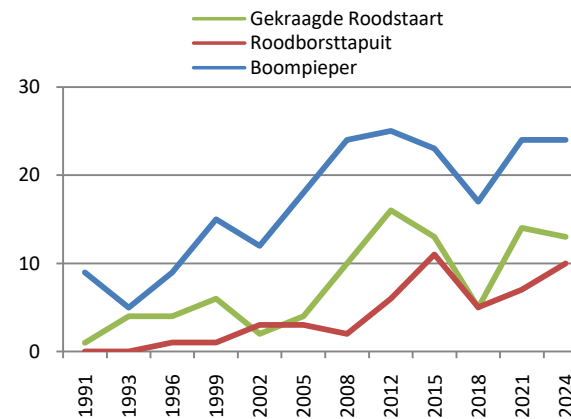
Bonte Vliegenvanger op de visvijvers, 5 mei 2024 (TH).

Gekraagde Roodstaart, **Roodborsttapuit** en **Boompieper** namen in de loop der tijd flink toe. Dat was ongetwijfeld te danken aan het opener maken van het gebied door het kappen van bos.



Gekraagde Roodstaartterritoria in 2024.

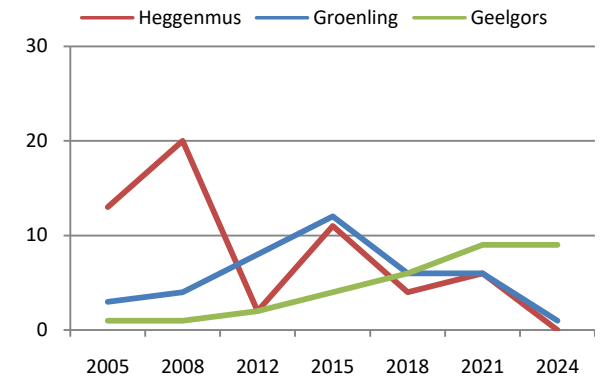
Bovendien namen de drie soorten in Nederland stevig toe en bij Gekraagde Roodstaart en Roodborsttapuit is die toename vermoedelijk nog niet ten einde.



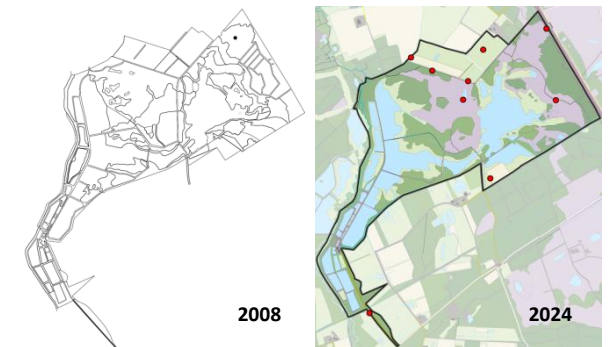
Het aantal Boompiepers bleef sinds ca 2010 stabiel en dat zien we ook min of meer terug op de vijvers.

Opvallend zijn de sterke fluctuaties en trend van afname bij de **Heggenmus**. Op landelijk niveau is de stand stabiel al zijn er ook

fluctuaties, maar die corresponderen niet met die op de vijvers. Wellicht heeft de afname te maken met het vrijzetten van de vijvers rond 2005.

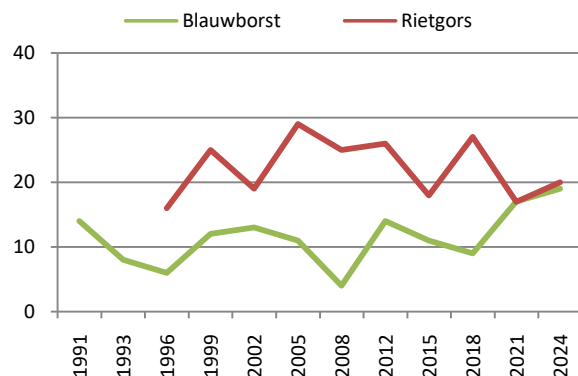


Groenlingen namen eerst toe en na 2015 weer af. Dit komt precies overeen met het landelijke beeld, met de paratitaire ziekte Het Geel als vermoedelijke veroorzaker van de afname in ons land. **Geelgorzen** zitten in de lift en namen gestaag toe tot 9 territoria in 2021 en 2024. Ze profiteerden onder meer van het kappen van het bos waardoor er meer bos- en houtranden ontstonden.



Geelgorzterritoria in 2008 (voor de kap) en 2024.

Op landelijk niveau nam de soort, na een aanvankelijk forse afname en areaalkrimp in de jaren '60 en '70, fors toe tot ca 2010 en daarna weer wat af. In de provincie Noord-Brabant begon de afname iets eerder maar de stand stabiliseerde daarna snel.



Het aantalsverloop bij de **Blauwborst** vertoonde de nodige schommelingen die wellicht verband houden met lokale omstandigheden. In Nederland nam de soort de afgelopen decennia spectaculair en gestaag toe. Zo'n toename is op de vijvers niet waargenomen.

Ook het aantal **Rietgorzen** vertoonde forse fluctuaties, zonder een duidelijke trend van toe- of afname. Dit past bij het landelijke beeld, al was in de provincie Noord-Brabant na ca 2005 sprake van een lichte afname.

Rode Lijstsoorten

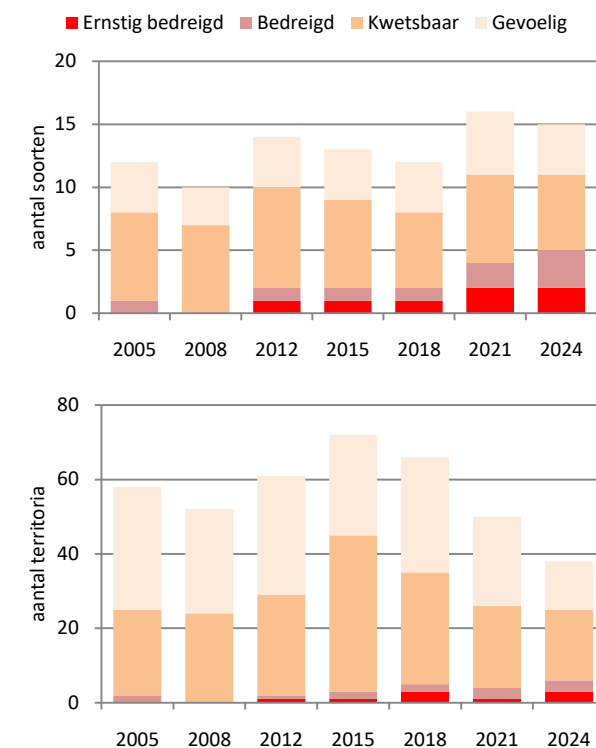
De tabel hieronder geeft een overzicht van de soorten die op de [Rode Lijst van Nederlandse broedvogels](#) staan. Alles bij elkaar een indrukwekkende lijst voor een gebied van 220 ha.

Ontwikkeling van de Rode Lijstsoorten.

Soort	2005	2008	2012	2015	2018	2021	2024
Ernstig bedreigd							
Woudaap	0	0	1	1	3	1	3
Draaihals	0	0	0	0	0	1	1
Bedreigd							
Zomertaling	2	0	1	2	2	2	1
Grauwe Klauwier	0	0	0	0	0	1	1
Grote Karekiet	0	0	0	0	0	0	1
Kwetsbaar							
Slobeend	3	4	2	17	8	2	0
Wintertaling	1	2	3	5	3	2	3
Koekoek	9	8	9	11	7	6	6
Zomertortel	0	0	0	1	0	0	0
Wulp	1	0	0	0	0	0	0
Roerdomp	3	2	4	3	5	6	7
Boomvalk	0	1	1	0	2	2	1
Wielewaal	3	3	2	2	5	3	1
Snor	0	0	1	0	0	0	0
Grote Lijster	3	4	5	3	0	1	1
Gevoelig							
Raaf	0	0	0	0	0	0	1
Zwarte Mees	15	14	16	10	4	4	1
Matkop	16	11	11	9	11	13	8
Veldleeuwerik	0	0	0	0	0	2	0
Spotvogel	0	0	2	0	0	0	0
Gr Vliegenvanger	1	3	3	7	13	3	3
Graspieper	1	0	0	0	0	0	0
Kneu	0	0	0	1	3	2	0

Het aantal soorten en territoria in de categorieën Ernstig bedreigd en Bedreigd was, uiteraard, laag. Het is positief dat zowel het aantal soorten als territoria in de loop

van de jaren toenam. Verheugend was het grote aantal Woudapen in 2024, met naast de 3 territoria op de oostelijke vijvers ook minstens 2 territoria op de westelijke vijvers.

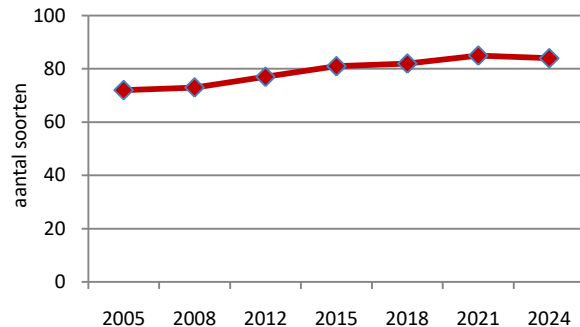


Samenvatting Rode Lijstsoorten: aantal soorten (boven) en aantal territoria (onder).

Het aantal soorten in de categorieën Kwetsbaar en Gevoelig bleef in de loop der jaren min of meer gelijk, maar het aantal territoria daalde flink, vooral in de categorie Gevoelig. Dat komt vooral door de forse afname van Zwarte Mees en Matkop. Het aantal Roerdompen namen geleidelijk aan toe met in 2024 een record van 7 territoria.

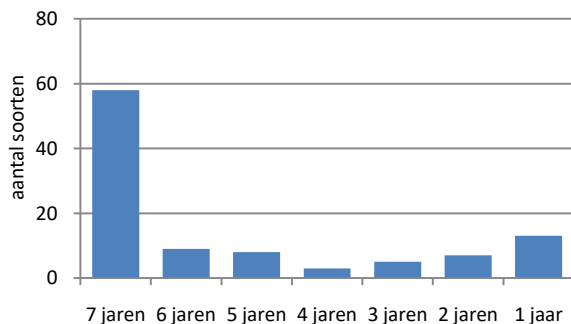
Soortenrijkdom en -dynamiek

De diversiteit aan soorten steeg geleidelijk van 72 broedvogelsoorten in 2005 naar 85 in 2021 en 84 in 2024. Over de zeven onderzoeksjaren werden 103 soorten in het gebied vastgesteld.



Ontwikkeling van het aantal broedvogelsoorten.

Meer dan de helft van de soorten (57 soorten = 55%) kwam in alle zeven jaren voor. Het gaat dan vooral om algemene soorten die, ondanks fluctuaties, altijd wel met meerdere territoria aanwezig zijn.



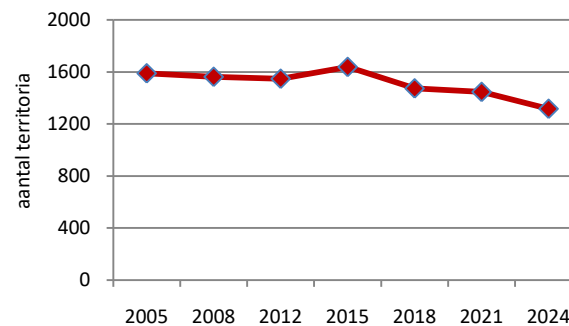
Aantal soorten onderverdeeld naar het aantal inventarisatiejaren (maximaal 7) dat ze voorkwamen.

Maar er zijn ook soorten die in het gebied schaars zijn, d.w.z. met gewoonlijk ≤ 10 territoria, en desondanks in alle zeven jaren present waren: Nijlgans, Wintertaling, Nachtzwaluw, Waterhoen, Roerdomp, Havik, Buizerd, IJsvogel, Zwarte Specht, Groene Specht, Gaai, Zwarte Mees, Bosrietzanger, Grauwe Vliegenvanger, Witte Kwikstaart, Groenling en Geelgors.

Onder de vogelbevolking in 2024 waren twee nieuwkomers ten opzichte van de overige zes jaren, namelijk Grote Karekiet (werd wel bij de inventarisatie in 2002 vastgesteld) en Zwarte Roodstaart. Soorten die in vijf of zes van de voorgaande inventarisatiejaren wél aanwezig waren maar niet in 2024, waren Slobeend en Kievit.

Totale aantallen en dichtheden

Tot 2015 werden meer dan 1500 territoria in een jaar in kaart gebracht. Sindsdien daalde het aantal met als voorlopig laagste punt



Ontwikkeling van het totaal aantal territoria.

ruim 1300 territoria in 2024. De dichtheid daalde van 7,9 territoria/ha in 2005 naar 6,6 territoria/ha in 2024.

Ten opzichte van de westelijke visvijvers, waar tijdens twee onderzoeksjaren ruim 10 territoria/ha zaten, waren de dichtheden een stuk lager. Dat zal te maken hebben met de grotere oppervlakte water van de oostelijke vijvers (watervogels broeden immers aan de randen en niet op open water) en het opengekapte naaldbos in het noorden waar de dichtheid laag is.

Dankwoord

Dank aan mijn medetellers voor de vele uren veldwerk die ze aan de inventarisatie besteedden, en Paul van Pelt en Jan Kolsters voor hun opmerkingen en aanvullingen op dit artikel. Dank aan Henk Sierdsema voor aanvullende gegevens uit Avimap. ■

Literatuur

- [Heijnen, T. 2023.](#) Ontwikkelingen broedvogels op westelijke Visvijvers Valkenswaard. *Blauwe Klauwier* 49(4): 51-58.
- [Kleyheeg, E. et al. 2024.](#) Overleving en fenologie van kuikens van Wilde Eend, Soepeend en Krakeend in Nederland. *Limosa* 97: 49-61.
- [Kolsters, J. 2022.](#) Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard 2021 ten oosten van de Tongelreep. VWG De Kempen.

De trends van broedvogels in Nederland en Noord-Brabant zijn gebaseerd op gegevens van [Sovon](#).